

27.04.23р. 01гр. укр. літ.

**Доброго дня! Тема уроку.** УРМ. Вільне есе «У кожної людини свій сад, до якого вона хоче потрапити» (за оповіданням Г. Пагутяк «Потрапити в сад»)

**Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:**

[moshev2020@icloud.com](mailto:moshev2020@icloud.com)

## Основний зміст уроку

*У кожного свій сад...*

*Г.Пагутяк*

**Знайомство з письменницею**

(блог <http://pahutyak.com/>)

Галина Пагутяк народилася 26 липня 1958 р. в с. Залокоті Дрогобицького району, що на Львівщині. Пізніше її родина переїхала в одне із сусідніх сіл — Уріж, яке стало місцем подій у багатьох її творах. Г. Пагутяк навчалася на філологічному факультеті Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, працювала в школі, у Дрогобицькому краєзнавчому музеї, Львівській картинній галереї, а також у правозахисній організації. Нині живе у Львові. До найвідоміших творів письменниці належать такі: «Писар Східних Воріт Притулку» (2003), «Королівство» (2005), «Втеча звірів, або Новий бестіарій» (2006), «Слуга з Добромиля» (2006), «Захід сонця в Урожі» (2007), «Книгоноші з Королівства» (2007). Твори письменниці перекладено англійською, німецькою, словацькою, хорватською й російською мовами.



Г. Пагутяк увійшла в літературу «зовсім не одними й тими ж дверима, якими входили всі інші українські письменники радянського часу. Вона ввійшла, не постукавши й не попросивши дозволу ввійти, вона влетіла через димар і змусила поважати себе. Їй вдалося обійтися без творів, яких вимагала епоха, а разом з тим подарувати твори, яких вимагала душа» (Ю. Винничук). А душа вимагає чесної й неприкрашеної правди життя, яка стала темою оповідання Г. Пагутяк «Потрапити в сад».

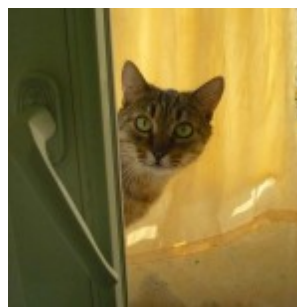
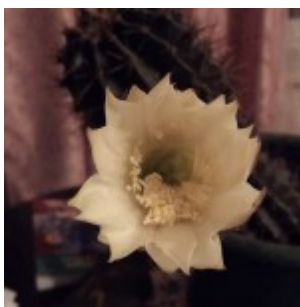
**Оповідання «Потрапити в сад».** Цей твір дає можливість читачам зазирнути в душу знедолених людей — жебраків, безпритульних, інвалідів. Грицько, головний герой оповідання, — безпритульний, проте заробляє на життя не крадіжками, не протягнутою рукою під церквою, а грою на гармошці. Цікаво, що він мимоволі згадує Григорія Сковороду, який мандрував світом: «А чим моя гармошка за його філософію гірша? Тішуся з того, що були на землі такі люди, як Григорій Савич. Не кожному тісно межі стінами, ой не кожному...»

- Відомо, що суспільство холодно ставиться до жебраків, а іноді й з огидою. Г. Пагутяк привідкриває завісу душі безхатченка, розповідаючи історію його життя й даючи змогу зазирнути в душу цієї людини. Розповідь про Грицька не може не розчулити навіть найчерствішу людину. Батько повернувся з війни без ноги, а наш герой, ще маленький хлопчик, уже тоді мав чорну хворобу від переляку («Німець жартома стрельнув над вухом, хотів злякати»). По війні батько-каліка із сином ходили по базарах: він грав на гармошці, а малий Грицько збирав гроші в пілотку. Мати померла, не змігши перенести такої ганьби. Згодом замерз на морозі й батько, залишивши сина та дочку Нуську сиротами. А далі світ уже дорослого Грицька авторка розкриває через його вчинки й слова: любов до тварин (собак і котів), про яких ніколи не забував подбати; допомога хворому Микольці, співчуття до нього; роздуми про життя. Вржає символічний фінал новели: знесилений хворобою швець просить Грицька почитати йому «Перебендю» з Шевченкового «Кобзаря».
- Оповідання «Потрапити в сад» руйнує стереотип про жебрака як про бездушну й загублену людину. Г. Пагутяк закликає завжди пам'ятати, берегти й шанувати в людині її внутрішній гуманний потенціал (ідея твору).
- - ❖ Прочитайте про письменницю й запишіть декілька цитат, які характеризують її як особистість

*Це світ змінився, а не я...*

*Г. Пагутяк*

- ❖ **Переглянь** на блозі авторки рубрику “Світлини” й обери ту, яка найкраще пасує Г. Пагутяк ?



**Це цікаво !** Що поєднує Г. Пагутяк і Дракулу?

[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%B3%D1%83%D1%82%D1%8F%D0%BA\\_%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0\\_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%B3%D1%83%D1%82%D1%8F%D0%BA_%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0)

За **бажанням** : прочитай статтю “Мова на карантині”

<http://pahutyak.com/%d0%bc%d0%be%d0%b2%d0%b0-%d0%bd%d0%b0-%d0%ba%d0%b0%d1%80%d0%b0%d0%bd%d1%82%d0%b8%d0%bd%d1%96/>

**поміркуй**, до якої з тем творів ЗНО її можна віднести ?

---

*Г. Пагутяк : “Я мала видіння про сад посеред гамірного міста , як острів, що його омиває суєтне життя...”*

❖ Чи потребуємо ми в урбанізованому світі такого прихистку?

Чому японці, найтехнологічніша нація, відзначають цвітіння сакури?



---

---

---

---



**Галина Пагутяк**

**ПОТРАПИТИ В САД**

*Оповідання*

На вокзалах, як правило, сади не ростуть. А на цьому був. З-за високої мурованої стіни визирали гілки з червоними яблуками. Тільки горобцям вільно було перелітати через огорожу. Якби будівники мали хоч трохи фантазії й вірили, що поети мають крила, вони придумали б складнішу систему охорони, ніж стіна й металеві, вічно замкнені двері в ній. Утім, поети, що їх мали, давно повмирали.

Грицькові уявлялося, що якоїсь теплої ночі він вилізе з останньої електрички й, ідучи до вокзалу, побачить відчинені двері. Увійде в сад, ляже в сплутану духмяну траву, притулиться щокою до землі-матінки, буде плакати й питати: «У кого я такий вдався — нещасний та волоцюга?»

Міліція всієї Південно-Західної дороги знала Грицька та вже не чіпала. Та й що взяти з чоловіка, коли в нього немає ні хати, ні жінки, а лише гармошка й чорна хвороба ще з війни. Лікарня — ото й увесь його притулок. А ще Нуська, сестра. Міг би в неї пожити, та ні, посеред зими вирве ним із сестриної теплої хати, і шукай вітру в полі.

«Тихо, Нусько, тихо... Чорна хвороба зробить з чоловіком усе на світі. Чим я завинив? Треба, щоб люди мене бачили й щоб я їх бачив. А таких, як я, ще

ого-го скільки! І без чорної хвороби вистачає. Григорій Сковорода теж поблукав по світі, а чим моя гармошка за його філософію гірша? Тішуся з того, що були на землі такі люди, як Григорій Савич. Не кожному тісно межі стінами, ой не кожному...»

Грицько шаснув до електрички, у перший вагон. Неквапно закурив у тамбурі, поки люди повсідалися і витріщилися у вікна. Потім дренькнув гармошкою. Люди побачили мізерного чоловічка в зеленому капелюсі й широких штанах. Грицько, дарма що волочився, дбав, аби на ньому все було чисте. Він став біля першої лавиці й, похитуючись, заграв «На сопках Маньчжурії», потім «Прощання слов'янки», а наостанок «Сусідко-сусідко, позич мені решітку». Це було все, що він умів, та й того було досить, аби в наставлений капелюх посипалися копійки. Грицько казав: «Цілую руку» кожному, навіть дитині, і йшов ще у два вагони. Потім сідав на лавицю й, хоч би перед ним на коліна ставали та просили грати, не грав, бо йому вже набридло. Як Грицькові не хотілося, то не хотілося.

Грати його навчив тато, як повернувся з війни без ноги. Грицько вже мав тоді чорну хворобу від переляку. Німець жартома стрельнув над вухом, хотів злякати. Відтоді й напала на нього падуча. А по війні почали з батьком-калікою ходити по базарах. Тато грав на гармошці, а Грицько збирав гроші в пілотку. Мама не знесла такої ганьби й умерла, а старий замерз п'яний, повертаючись з міста. Добре, хоч сина тоді із собою не взяв.

Грицько спробував перенести ту історію на папір, бо дуже вона була жалісна, але не дав йому Бог таланту, як Сковороді. Тільки коли грав, то перед очима ставав його тато-каліка — у латаній ватянці, похмільний, неголений, з голубими ясними очима. Якись інваліди машини мають, усе їм без черги дають, а тато не бачив добра змалку й до останку.

Грицько вийшов з електрички й пішов до буфету за пивом з копченою рибою, бо то була його найулюбленіша їжа. Голови й шкірки забрав із собою. Вічно зустрінеш пса чи kota, а ті баби з буфету усе зіпхають своїм свиням. Не любив Грицько бабів з буфету, бо ще давно котрась назвала його жебраком. Бачать люди, що він не жебрак. Красти легше, ніж грати на гармошці по електричках. А про свою біду Грицько хіба міліції розповідав і карточку показував, що він інвалід.

Отож весело тупцяв на пероні, чекаючи електричку, як тут його гукнув Стьопа. Грицько витяг з кишені жменю дрібних і дав йому. Той облизав сірі губи.

— Чуєш, Грицю, добре, що я тебе зустрів. Микольцьо дуже хворий. Просив зайти, — тремтів Стьопа.

— Ти що, змерз?

— Ой змерз, братчику. Зима скоро.

— Ішов би до мами. Може, їй дровець треба врубати.

— А-а, — махнув рукою Стьопа, але подумав і згодився: — Правду кажеш. Немає в неї дров.

— То ходімо, нам по дорозі.

— Похмелитися б...

— Я вже пив.

— То я потім до неї піду.

Грицько пошкріб потилицю. Що з чоловіком удієш? Золоті руки мав...

Він дивився, як Стьопа, нагинаючись під вітром, побіг до чайної. Його спина була геть у вапні.

— Біда, — сказав Грицько. — Біда.

І пішов зі станції через колію, а далі вузькою вуличкою з перехнябленими парканами. Собаки визирали з будок, але не гавкали.

— Боску віддам, — вирішив Грицько.

Вулицю мали зносити, а на її місці будувати багатоповерхівки. Тому господарі плюнули на все: не фарбували вікон, не латали парканів. Псів, либонь, залишать тут, аби по паркетах не пленталися.

— Біда, — зітхнув Гриць, і серце в нього защеміло, бо відчув, що насувається чорна хвороба. Минулого разу добре потовкло ним об асфальт, аж шви накладали на голові.

Микольцьо мешкав у малесенькій хатці з одним вікном і жив тим, що лагодив людям черевики. Бач, захворів. Старий чоловік, що ж тут дивного. А вікно та двері помалював білою фарбою, не пошкодував грошей. Боска в буді не було.

Грицько витер ноги об дерев'яну решітку та штовхнув від себе двері. На нього війнуло теплом, аж чоловікові погано стало. Добре встиг задубіти.

— Чи вдома пан господар? — скинув шапку.

— Удома, — тихо обізвався Микольцьо.

Боско заметляв хвостом, обнюхуючи Грицькову кишеню. Той розгорнув папір і дав псові риб'ячі кістки й голови.

— Не сподівався? А я Стьопу зустрів... Каже, захворів наш Микольцьо.

— А якби не захворів, то не прийшов би, — докірливо мовив Микольцьо, а очі в нього аж сяяли. — Ти грійся, я напалив, хоч і хворий.

— Серце?

— Та воно.

Микольцьо був увесь запухлий, аж синій.

— Ану, Грицьку, покажися. Гей, братчику, не шануєш черевиків... Як тепер не підіб'єш, вважай, треба викидати.

— Заспокойся!

— Знаю, знаю, що на землю не дивишся, а вона ж тебе носить...

— У лікарню тобі треба.

— Ти залишайся, може, і без лікарні обійдуся. Заграй мені, музико, то будуть мої ліки.

— Можу й заграти.

По пісні Микольцьо схлипнув, як дитина, а потім рукою витер носа:

— Добре з тобою, Грицю. Живи в мене. Помру, віддам тобі хату й Боска.

— А мене в притулок для престарілих візьмуть! — весело сказав Грицько.

— У лікарні казали. І зараз прийняли б, та роки поки що не ті. Або оженюся, га?

— Дурний ти чи блаженний, немає нічого кращого за свою хату. Вона тобі й сестра, і жона, і мати. А я вмру скоро. Дивися...

Микольцьо відхилив із себе ковдру, і Грицько побачив розпухлі, аж лискучі ноги.

— Уже як вода в чоловіку з'являється, то, вважай, кінець.

Грицько гладив руду спину Боска, і той тицявся йому під пахву сивою мордою.

— Боска жаль.

— Боска я не залишу, будь спокійний, Микольцьо.

— Угу. А як маєш залишити, то краще візьми сокиру та зарубай.

Грицько здригнувся.

— Бог з тобою.

— То не залишиш?

— Ні.

— Гроші маю на книжці. Хай будуть на похорон.

Грицько демонстративно заграв «Ой сусідко-сусідко», аж самому у вухах закололо, і відклав гармошку, не дивлячись на Микольця.

— Боска можеш залишити й на день, і на два, як тобі треба поїхати. Він не буде вити. То мудрий пес.

— Не хвилюйся, — сказав Грицько. — Може, я раніше за тебе помру. А як завтра піду, то не дивуйся. Я повернуся. У мене справа є.

Микольцьо ледве проковтнув слину.

— Знаю, яка в тебе справа. Краще в хаті. Я вже допоможу. Може, у лікарню не треба буде забирати, бо як на вулиці чи на вокзалі вхопить, то в лікарню обов'язково візьмуть.

Грицько обвів поглядом чисту кімнату з накритим клейонкою столом, скринькою для різного шевського приладдя та книжковою етажеркою.

— Візьми «Кобзаря» почитай, — попросив Микольцьо. — Люблю, як ти читаєш.

Грицько побожно взяв до рук книжку в грубій шкіряній палітурці.

— Давай «Перебендю», — попросив Микольцьо.

...Уночі знявся вітер з дощем. Грицько довго не спав, слухав, як дихають Микольцьо й Боско (собака залишився ночувати в хаті).

Стіни аж двигтіли.

«Ще завалить нас, — думав Грицько. Він не знав, що старі хати стоять міцно. — Усі яблука вітер позриває. Тільки б гілля не поламав, — згадав він про сад. — Але за муром воно не так дме».

### Аналіз твору «Потрапити в сад»

Твір починається і закінчується образом саду за муром, тобто своєрідне обрамлення. Чому саме образ саду?

Грицькові уявлялося, що якоїсь теплої ночі він вилізе з останньої електрички й, ідучи до вокзалу, побачить відчинені двері. Увійде в сад, ляже в сплутану духмяну траву, притулиться щокую до землі-матінки, буде плакати й питати: «У кого я такий вдався — нещасний та волоцюга?»

---

**Випишіть дієслова** з поданого фрагменту (уявлялося — вилізе — побачить — увійде — ляже — притулиться — буде плакати — питати — вдався)

**Це дієслова якого часу?** Чому ця дія неможлива в реальному часі для Грицька?

---

Стіни аж двигтіли.

«Ще завалить нас, — думав Грицько. Він не знав, що старі хати стоять міцно. — Усі яблука вітер позриває. Тільки б гілля не поламав, — згадав він про сад. — Але за муром воно не так дме».

У кінці герой хвилюється за **гілки** та **яблука**? **Що вони символізують?**

---

### **Характеристика героя**

**Самохарактеристика** : “ У кого я такий вдався — нещасний та волоцюга ?”

“ Не кожному тісно межі стінами, ой не кожному?”

“ Чорна хвороба зробить із чоловіком усе на світі.

Чим я завинив?”

“ Григорій Сковорода теж поблукав по світу, а чим моя гармошка за його філософію гірша?”

**Характеристика Грицька іншими героями :**

Міліція всієї Південно-Західної дороги знала Грицька та вже не чіпала. Та й що взяти з чоловіка, коли в нього немає ні хати, ні жінки, а лише гармошка й чорна хвороба ще з війни. Лікарня — ото й увесь його притулок. А ще Нуська, сестра. Міг би в неї пожити, та ні, посеред зими вирве ним із сестриної теплої хати, і шукай вітру в полі.

Грицько шаснув до електрички, у перший вагон. Неквапно закурив у тамбурі, поки люди повсідалися і витріщилися у вікна. Потім дренькнув гармошкою. Люди побачили мізерного чоловічка в зеленому капелюсі й широких штанах. Грицько, дарма що волочився, дбав, аби на ньому все було чисте. Він став біля першої лавиці й, похитуючись, загравав «На сопках Маньчжурії», потім «Прощання слов'янки», а наостанок «Сусідко-сусідко, позич мені решітку». Це було все, що він умів, та й того було досить, аби в наставлений капелюх посипалися копійки. Грицько казав: «Цілую руку» кожному, навіть дитині, і йшов ще у два вагони. Потім сідав на лавицю й, хоч би перед ним на коліна ставали та просили грати, не грав, бо йому вже набридло. Як Грицькові не хотілося, то не хотілося.

**Біографія** Грицька іменниками (Тато. Війна. Чорна хвороба. Переляк. Німець. Постріл. Базар. Гармошка. Пілотка. Матір. Смерть. Папір. Без таланту. Буфет. Копчена риба. Пиво. Баби. Голови та шкірки. Інвалід. Стьопа. Гроші. Микольцьо. Боско. “Перебендя”. Стара хата.)

У кінці з'являється образ старої **хати**? Що він символізує?

---

---



Досить часто ми мислимо стереотипами. Коли чуємо слово “**жебрак**”, уява малює типову картинку, запропонуйте світлину, яка б розкривала образ Грицька?



Грицько читає “**Перебендю**” Т. Шевченка. Чи випадково це?

---

---

**Звернімося до визначення за словником Б. Грінченка**

*Перебендя* — дивак, химерний, примхливий

У Т. Шевченка *перебендя* — це образ співака.

❖ Як ви вважаєте, яке з визначень більше характеризує героя?

---

Чому авторка називає героя Грицько? Інші герої: Стьопа, Микольцо?

---

Думаю у наступній цитаті є **пояснення** “Я б хотіла, щоб існувало абсолютно безпечне місце, де могли б сховатися і жити гідно люди, яким справді нікуди подітись. Діти, вбивці, каліки, сироти, неприкаяні — усі ті, із ким доля обійшлася справді жорстоко” (Г. Пагутяк)

**У чому символізм назви “Потрапити в сад”?** Напишіть, у яких творах згадується сад.

---



Поясніть, як Ви зрозуміли такі слова: “У кожної людини свій сад, у який вона мріє потрапити”

---

---

*Виконайте завдання.*

1. До позасюжетних елементів належить рядок

А Він дивився, як Стьопка, нагинаючись під вітром, побіг до чайної.

Б З-за високої мурованої стіни визирали гілки з червоними яблуками.

В Грицько вийшов з електрички й пішов до буфету за пивом з копченою рибою...

Г По пісні Микольцьо схлипнув, як дитина, а потім рукою витер носа.

2. Словами Не кожному тісно межі стінами. Ой не кожному... Грицько говорить про себе й

А Стьопу

Б Микольця

В Тараса Шевченка

Г Григорія Сковороду

3. Установіть відповідність.

Герой твору	Характеристика
1 Стьопа	А Золоті руки мав... Біда.
2 Грицько	Б ...у латаній ватянці, похмільний, неголений, з голубими ясними очима.
3 Микольцьо	В ...був увесь запухлий, аж синій... вікно й двері помалював білою фарбою, не пошкодував грошей.
4 тато Грицька	Г ...дарма що волочився, дбав, аби на ньому все було чисте. Д ...жартома стрельнув над вухом, хотів злякати.

4. Доведіть, що твір Г. Пагутяк «Потрапити в сад» за родовою ознакою — епічний.

5. Визначте ідею оповідання «Потрапити в сад». Чи актуальні нині проблеми, порушені в цьому творі?

6. Визначте художнє обрамлення в оповіданні Г. Пагутяк «Потрапити в сад». Яку роль воно відіграє?

7. Чому Грицько ображався на баб з буфету?

8. Охарактеризуйте Грицька за планом.

План

- а) Портрет героя;
- б) дитинство Грицька;

- в) ставлення до тварин;
- г) Грицькове розуміння гідності;
- г) товариські стосунки зі Стьопою й Микольцем;
- д) мрія Грицька.

9. Визначте сюжетні елементи в оповіданні Г. Пагутяк «Потрапити в сад».

10. Розкрийте символічність образів Г. Сковороди й «Перебенді» Т. Шевченка, уведених до тексту оповідання «Потрапити в сад».

11. Доберіть епіграф до оповідання Г. Пагутяк «Потрапити в сад», використавши рядки з вірша Т. Шевченка «Перебендя».

12. Поміркуйте, чому Г. Пагутяк дала оповіданню про Грицька назву «Потрапити в сад».

### **Домашнє завдання**

- 1. Напишіть вільне есе на тему «У кожної людини свій сад, до якого вона хоче потрапити» (за оповіданням Г. Пагутяк «Потрапити в сад»).
- 2. Підготуйте буктрейлер до оповідання Г. Пагутяк «Потрапити в сад» (за бажанням).